

Silvo Šinkovec

Zunanje in notranje

Ljudje iščemo svoj kompas življenja. Vsak po svoje, zato so kompasi različni, kot so različni ljudje, časi in zgodbe. Kompas je motivacija, ki določa smer misli in srca. Motivacija je lahko zunanja ali notranja. Ne samo država, tudi klapa prijateljev je močan zakonodajalec. Starši, učitelji, delodajalci, vodje (formalni in neformalni) skupin, umetniki, botri,... so pomembni zunanji motivatorji.

Dogovor, pravilo, zakon ali vrednoto sprejemamo na različnih nivojih. Prvi nivo je **podrejanje**. K temu pripomore nagrajevanje in kaznovanje. Pričakovanje nečesa prijetnega (večja plača, večji ugled, več čustvene pozornosti) nas prepriča, da se splača potruditi. Na drugi strani je strah pred kaznovanjem: plačali bomo kazen za prehitro vožnjo, otrok se boji, da bo tepen ali se boji sramotenja, poniževanja ali čustvene osamitve. Ta metoda oblikuje podredljive ljudi, brez hrbtenice, brez svojih idej in stališč, izvrševalce zakona in zamisli drugih. Družba, ki kopiči predpise in norme, povečuje število kaznovanj in uvaja tekmovalnost, ljudi podreja. Ker jim ne zaupa.

Drugi nivo je **poistovetenje** (identifikacija). Neko pravilo sprejmemo zato, ker nam je všeč človek. Ko otrok idealizira očeta, se z njim poistoveti, zato ga posnema. Prevzema njegova pravila, ideje in prepričanja. Otrok mu skoraj slepo sledi. Ker je nad njim navdušen. Ker je *naj*, ker je *faca* ... Idoli, vzorniki, svetniki, svetli liki ali gangsterji, agresivneži, manipulanti ... nas pritegnejo s svojim vedenjem. Z njimi se poistovetimo. Od njih prevzemamo čutenje, vedenje in mišljenje. Nihče nas ne sili v ta odnos. Sami ga izberemo. To je lahko obdobje osebne rasti. Po drugi strani pa so prav te vrste odnosov zelo izpostavljene manipulaciji. Visoko samozavedanje in etičnost oseb, ki so idealizirane, omogoča preprečitev manipulacij.

Tretji nivo je **ponotranjenje**. Določeno stvar počnemo zaradi nje same, ne več zaradi pričakovane nagrade, strahu pred kaznijo ali simpatičnega človeka. Učimo se, ker bi radi vedeli in poznali stvari. Vleče nas naša radovednost. Promet na cesti spoštujemo in se prilagajamo vsem potrebam, da zagotovimo varno vožnjo in varnost drugih. Ne glede na zakone in policiste. Knjigo preberemo, ker nas zanima, ne zato, ker bo v šoli grozila slaba ocena ali ker bi pričakovali neko nagrado. Zanima nas vsebina in ni je stvari, ki bi nam preprečila, da je ne bi prebrali. Pridobili smo si svojo notranjo motivacijo.

Ne bomo se zadovoljili z zunanjimi motivacijami. Ne pristajamo na odvisne in podredljive odnose. V teh ni prostora za človekovo dostojanstvo in samospoštovanje. Iščemo globlje. Ko dobro poznamo svoj notranji svet in raziščemo skrite motivacije, moremo postati prosti notranjih vezi. Postati svobodni.

Prepričan sem, da bo leto 2000 prag, ki ga bomo prestopili na poti k človeku. Roberto Carneiro trdi, da gremo na področju šolstva iz obdobja diktata državne administracije in trga v novo renesanso. Ustvarili bomo šolo, ki bo pozorna do človeka in bo skušala razvijati v njem vse najbolj plemenito, pristno in iskreno. Vračanje k človeku pomeni vračanje k vrednemu, resničnemu, lepemu in svetemu.